

درس ۲: هدایت مستمر

□ دین واحد :

□ انسانها با وجود اینکه در خصوصياتی مانند نژاد ، زبان ، رنگ و ... با یکدیگر متفاوتند اما در استعدادهایی مانند تعقل ، اختیار ، غریزه و فطرت (فطر : خلق و ابداع ؛ فطرت نوع خاص آفرینش انسان و نیازهای معنوی و برتر او : شامل حقیقت جویی ، زیبایی خواهی ، نیکی خواهی و پرستش) یکسانند . در نتیجه بهترین راه زندگی که از طرف خدا و توسط پیامبران برای او نازل می شود یکی است . هدایت ویژه او از طرف خدا برای اینکه به تقرب و کمال برسد یکسان صورت می گیرد .

□ محورهای مشترک ادیان

۱- توحید : اعتقاد به یگانگی خدا و دوری از شرک

□ ۲- معاد : اعتقاد به دنیای پس از مرگ و پاداش و جزای اعمال

□ ۳- نبوت : اعتقاد به پیامبران الهی

□ ۴- اخلاق : کسب صفات و فضائل مثبت اخلاقی مانند صداقت ، عزت نفس ، شجاعت ، پاکی روح و ... و دوری از رذائل اخلاقی

□ ۵- اصل احکام : نماز ، روزه ، انفاق و ... که تنها در شکل ظاهری و چگونگی انجام آنها ادیان با یکدیگر متفاوتند

□ ۶- اعتقاد به عدل خدا در نظام هستی و برپایی جوامع و نظامهای اجتماعی بر اساس عدل

نکته مهم : فطرت واحد انسانها و محورهای مشترکی که در ادیان وجود دارند واحد بودن دین را نشان می دهند

محتوای اصلی دعوت پیامبران یکسان بوده است و همه آنها آورنده یک دین بوده اند

علل تعدد ادیان مختلف

□ با وجود آمدن یک دین از طرف خدا ، چرا ادیان مختلفی در جهان وجود دارند ؟

پیامبران در حقیقت آورنده یک دین بوده اند . آنها راه یکدیگر را ادامه داده و تعالیم یکدیگر را تأیید می کرده اند

هیچکدام از پیامبران به انکار هم نپرداخته اند . آنها خود را ادامه دهنده راه هم می دانسته اند . حضرت عیسی (ع) و پیامبر اکرم (ص) خود را ادامه دهنده راه پیامبران قبلی معرفی کرده اند .

علت اختلاف و جدایی ادیان در قرآن ، رهبران دینی و پیروان متعصب و جاهل هر دین بوده اند که به دلیل حفظ منافع خود در برابر پیامبر بعدی می ایستادند . آمدن پیامبر بعدی در کتابهای آنها وعده داده شده بود اما به دلایل فوق از پذیرش آن خودداری می کردند .

علل آمدن پیامبران متعدد

□ اگر خدا یک دین فرستاده و بهترین راه زندگی از طرف او یکی است چرا پیامبران متعددی برای ابلاغ و رساندن این یک برنامه مبعوث شده اند ؟

سه دلیل برای تعدد پیامبران مطرح است :

- ۱- سطح فکر جوامع بشری : هر پیامبری متناسب با سطح درک و فرهنگ جامعه خود ، بهترین راه زندگی و اصول و قوانین ثابت آن را در اختیار جامعه خود می گذاشت تا آنان دین را در حد فهم خود درک کنند . حدیث پیامبر (ص) که می فرمایند ما انبیاء به اندازه فهم مردم جامعه خود با آنها سخن می گوئیم نشان دهنده همین مسئله است .
- ۲- تحریف حقایق دینی و تعالیم پیامبران : به دلیل پایین بودن سطح فکر و فرهنگ جوامع ، عدم اطلاع از ارزش دین ، و به دلیل اینکه هنوز در جوامع نسخه برداری و نوشتن دقیق مطالب مرسوم نبود در پیام الهی تحریف اتفاق افتاد . اصل دین فراموش شد و تغییر کرد . کار پیامبر بعدی در حقیقت یادآوری این اصول بدون تحریف بود .
- ۳- لزوم استمرار در دعوت پیامبران : برای جلوگیری از فراموشی حقایق دینی و برخورد با تحریف لازم بود حقایق به طور مداوم از طرف پیامبران تبلیغ شده و در جامعه ماندگار شود . تکرار حقایق دینی بدون تحریف در دوره های مختلف موجب می شد که دین در همه قسمت‌های زندگی مردم از جمله آداب و رسوم و فرهنگ آنها نفوذ کند .

وظیفه انبیا در طول تاریخ مبارزه با این تحریفها بود و در این راه سختی های بسیاری کشیدند .

علل ختم نبوت

□ قرآن پیامبر (ص) را آخرین پیامبر و کتاب قرآن را آخرین کتاب آسمانی معرفی می کند. به عبارتی اسلام آخرین دین آسمانی است .

□ سؤال : چرا ختم نبوت اتفاق افتاده است ؟

به ۴ دلیل :

۱- رشد سطح فکری جوامع و آمادگی آنها برای دریافت دین : انسانها از آن زمان که وارد دوره بلوغ فکری شدند با فهم ارزش دین توانستند پیام خدا را از تغییر و تحریف بازدارند و در نتیجه دین را به طور کامل دریافت کرده و به نسلهای بعدی منتقل کنند . همه این عوامل موجب شد بهترین راه زندگی به طور کامل ، برای رفع نیازهای برتر و رشد استعدادها در اختیار انسانها قرار گیرد .

۲- قرآن که همان پیام الهی و بهترین راه زندگی است با مراقبت پیامبر(ص) و علی (ع) و مسلمانانی که با رشد فکری خود ارزش این کتاب آسمانی رامی دانستند از تغییر و تحریف حفظ شد . در نتیجه دیگر نیازی به فرستادن پیامبر یا کتاب جدید نیست . اگر دیگر کتابهای آسمانی به دلیل تحریف نیاز به تصحیح و تکمیل داشتند قرآن به دلیل دوری از تحریف نیازی به این مسئله نداشت .

۳- کار استمرار دین و تبلیغ مداوم آن در دوره ختم نبوت ، توسط امام معصوم انجام می شود در حقیقت امام با انجام وظایف پیامبر (ابلاغ و اجرای وحی) ، راه او را تداوم می دهد .

۴- پیش بینی راههای پاسخگویی به نیازهای زمانه :

سؤال مهم :

□ چرا با وجود نیازهای جدیدی که برای بشر امروز شکل گرفته است پیامبر یا دین جدیدی برای ما

فرستاده نمی شود ؟

آیا اسلام می تواند با وجود پیشرفت جوامع و گستردگی آنها نیازهای امروز جوامع را پاسخ دهد ؟

پاسخ : بشر امروز با وجود قرآن و سنت و سیره پیامبر و ائمه می تواند با مراجعه به آنها پاسخ به سؤاها و نیازهای جدید را بدهد . این استنباط و به دست آوردن قوانین جدید باید با روش درست و دقیق و همراه با علم و تخصص کامل دینی صورت گیرد . همان روش علمی و درست و دقیقی که عالمان دینی آن را تأیید کرده اند .

علاوه براین ویژگی های دین اسلام که میتواند نیازهای امروز بشر را پاسخ دهد عبارتند از :

۱- توجه به نیازهای متغیر در کنار نیازهای ثابت : نیازهای ثابت همان نیازهای فطری بشرند که خداوند از طریق فرستادن دین به عنوان بهترین راه زندگی این نیازها را پاسخ گفته است . نیازهای ثابتی مانند عدالت ، رفاه ، امنیت ، انجام معاملات و یا اموری مانند ازدواج ، شغل و ... در همه زمانها برای بشر وجود دارند . نیازهای متغیر به چگونگی پاسخ به نیازهای ثابت در جوامع امروز که گسترده و متفاوت از جوامع گذشته شده اند مربوط می شود . چگونگی برقراری عدالت در دوره های مختلف و در جوامع متفاوت با هم فرق می کند . متخصصان دین موظف

شده اند با توجه به قوانین اولیه که در قرآن به آنها اشاره شده قوانینی برای تحقق عدالت ، امنیت و ... استنباط کنند .

۲- قوانین تنظیم کننده : دسته ای از قوانین که بر همه احکام و مقررات مسلطند و آنها را کنترل می کنند .
قوانین تنظیم کننده اصول کلی هستند که قوانین اولیه و ثانویه بر آنها منطبق می شوند . در صورت عدم تطبیق با قوانین تنظیم کننده ، قوانین باید تغییر یابند . تحرک قوانین به این معناست . دو قانون تنظیم کننده مهم : ۱- حدیث از پیامبر (ص) : لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام که همه قوانین اسلامی را می تواند کنترل کند حتی روزه که اگر برای فردی ضرر داشته باشد بر او حرام می شود . ۲- قرآن : ما جعل علیکم فی الدین من حرج (خداوند برای شما سختی در دین قرار نداده است) . اگر فرد یا جامعه در شرایط اضطرار یا سختی قرار گیرد می تواند احکام را با نظر عالم و متخصص در دین موقتاً تغییر دهد تا از آن شرایط خارج شود .
مانند فقر که یک سختی است و برای رفع آن می توان قوانین جدید داد .

۳- اختیارات حاکم و نظام اسلامی : بسیاری از قوانین جدید یا ثانویه را با توجه به شرایط جامعه ، حاکم اسلامی وضع می کند مانند مسائل مربوط به بیمه و بانکداری

ویژگی های پیامبران

۱- عصمت :

تعریف عصمت : الف: پاکی از گناه

ب: پاکی از خطا و اشتباه در سه حوزه وظایف : گرفتن وحی ، ابلاغ وحی و اجرای وحی

سؤال : چرا پیامبران باید معصوم باشند ؟

در صورت انجام گناه نمی توانند برای پیروان الگو باشند و در صورت خطا و اشتباه در گرفتن و ابلاغ و اجرای وحی منظور خدا از رساندن پیام خود به مردم و دادن دین یا بهترین راه زندگی به آنها تحقق نمی یابد و هدایت ویژه انسانها انجام نمی شود . دین الهی درست به مردم نمی رسد و امکان انحراف در تعالیم دینی فراهم می شود . در صورت اجرای نادرست دین نیز مردم به گمراهی کشیده می شوند .

سؤال : چگونه پیامبران به عصمت دست می یابند ؟ آیا خدا به آنها عصمت می دهد ؟ آیا فرشتگان مانع از انجام گناه آنها می شوند ؟ آیا توانایی انجام گناه ندارند ؟

پیامبران با تلاش و مجاهده و کسب علم ، بینش ، ایمان و یقین و تقوای الهی خود را از گناه و خطا دور کرده اند .

□ وحی : ۲-

□ وحی اختصاص به پیامبران ندارد . در مورد موجودات هدایت تکوینی آنها (هدایت ویژه هر موجود) که به اجبار صورت می گیرد خود پایین ترین مرتبه وحی است : قرآن از وحی برای زنبور عسل برای عسل سازی سخن گفته است .

□ وحی به انسانهای پاک : قرآن از وحی به مادر موسی سخن می گوید که همان الهام به انسانهاست .

□ بالاترین مرتبه وحی مختص پیامبران است = القای معانی و معارف به قلب پیامبر از طرف خدا و توسط جبرئیل

□ دادن برنامه هدایت انسانها به پیامبر

□ اعجاز : ۳-

انجام کارهای خارق العاده که دیگران از انجام آن عاجزند .

هدف : اثبات رابطه آنها با خدا و اثبات نبوت = آیت و نشانه نبوت

قرآن از معجزه به عنوان آیت یعنی نشانه نبوت یاد می کند .

دانشمندان و علمای دین آن را معجزه نامیده اند چون دیگران قادر نیستند آن را انجام دهند .